

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

БИРУК ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 342.9(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДГОТОВКИ
ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2026

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Саблук Сергій Анатолійович,
Вінницький міський суд,
суддя

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, старший дослідник
Політанський В'ячеслав Станіславович,
Національна академія правових наук України,
начальник відділу науково-організаційного забезпечення діяльності президії,
відділень та наукових установ

кандидат юридичних наук

Переверзєв Дмитро Миколайович,
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
старший викладач кафедри права та правоохоронної діяльності

Захист відбудеться «8» червня 2026 року о 9⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «7» травня 2026 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Попри всі виклики та загрози сьогодення, сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується підвищеною увагою до питань зміцнення здоров'я населення, популяризації здорового способу життя та формування конкурентоспроможного людського капіталу. У цьому контексті сфера фізичної культури і спорту набуває особливого значення як важливий соціальний інститут, що безпосередньо впливає на фізичний, психічний і соціальний розвиток особистості. Водночас ефективність функціонування зазначеної сфери значною мірою залежить від рівня професійної підготовки та кваліфікації відповідних кадрів.

Слід зауважити, що забезпечення належного кадрового потенціалу у сфері фізичної культури та спорту є складним і багаторівневим процесом, що охоплює підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та атестацію фахівців за відповідним напрямом. У сучасних умовах цей процес не може розглядатися поза межами системи публічного управління, оскільки саме держава визначає ключові напрями кадрової політики, встановлює стандарти професійної діяльності та формує механізми контролю за якістю підготовки фахівців. З огляду на зазначене, особливої актуальності набуває дослідження адміністративно-правових інструментів, за допомогою яких здійснюється вплив на відповідні суспільні відносини.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Окремі проблемні питання, присвячені підготовці та підвищенню кваліфікації кадрів у різних сферах суспільного життя, у своїх наукових працях розглядали: В. В. Безсмертна, Т. В. Білорус, Н. Л. Гавкалова, Ю. В. Гаруст, Є. А. Гетьман, Г. П. Грибан, С. І. Давидов, О. В. Джафарова, Є. В. Дуліба, А. М. Ключко, Л. В. Коваль, І. М. Козлова, В. М. Кравчук, В. І. Курило, А. А. Манжула, В. А. Медяник, О. Л. Маліна, В. Ю. Оксінь, Д. М. Переверзев, Є. А. Позняк, В. С. Політанський, С. А. Саблук, Є. Ю. Соболев, Л. В. Сорока, О. В. Ткаченко, С. В. Філіппова, А. А. Хребтова, В. О. Черниш, Р. В. Шаповал та багато інших. Водночас, попри значний теоретичний доробок, у науковій літературі фактично неопрацьованим є дослідження адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту.

Отже, наявність низки прогалин та недоліків правового й організаційного характеру, пов'язаних із підготовкою та підвищенням кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту, а також відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених адміністративним інструментам здійснення відповідної діяльності, обумовлюють актуальність і своєчасність представленої наукової роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Концепції розвитку закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання (фахові коледжі, спортивні ліцеї), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 2 грудня 2021 року

№ 1335/4789; Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 року № 1089. Дисертаційне дослідження також виконувалось відповідно до Плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права на тему «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, норм чинного законодавства та правозастосовної практики, встановити сутність і виокремити особливості адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту, на основі чого розроблено пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють відповідні суспільні відносини.

Досягнення поставленої мети зумовлює необхідність реалізації таких *завдань*:

- визначити поняття та розкрити зміст адміністративно-правового забезпечення кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту;
- здійснити класифікацію адміністративно-правових інструментів у системі професійного розвитку спортивних кадрів;
- узагальнити зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання підготовки кадрів у спорті й опрацювати можливості його імплементації в Україні;
- визначити повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері підготовки та атестації спортивних кадрів;
- розкрити адміністративно-правовий статус закладів вищої освіти та спеціалізованих центрів підвищення кваліфікації;
- з'ясувати роль громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості як суб'єктів адміністрування професійного навчання;
- запропонувати шляхи оптимізації процедур ліцензування та акредитації освітніх програм для фахівців у сфері фізичної культури і спорту;
- опрацювати напрями розвитку інструментів цифрового адміністрування у процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту;
- визначити шляхи вдосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту.

Предметом дослідження є адміністративно-правові інструменти підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить система як загальних, так і спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, використання *логіко-семантичного* та *аналітичного* методів дало змогу визначити поняття та розкрити зміст адміністративно-правового забезпечення кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту (підрозділ 1.1). Здійснення класифікації адміністративно-правових інструментів у системі професійного розвитку

спортивних кадрів (підрозділ 1.2) уможливили методи *класифікації* та *систематизації*. З метою узагальнення зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання підготовки кадрів у спорті та опрацювання можливостей його імплементації в Україні (підрозділ 1.3) було застосовано *порівняльно-правовий* метод. Метод *документального аналізу*, а також *системно-функціональний* використано для того, щоб розкрити повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері підготовки та атестації спортивних кадрів (підрозділ 2.1), розкрити адміністративно-правовий статус закладів вищої освіти та спеціалізованих центрів підвищення кваліфікації (підрозділ 2.2). *Структурно-логічний* метод дав змогу з'ясувати роль громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості як суб'єктів адміністрування професійного навчання (підрозділ 2.3). Сформулювати шляхи оптимізації процедур ліцензування та акредитації освітніх програм для спортивних фахівців (підрозділ 3.1), встановити напрями розвитку інструментів цифрового адміністрування в процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту (підрозділ 3.2), а також опрацювати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті (підрозділ 3.3) вдалося завдяки методам *моделювання* та *прогнозування*.

Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, а також низка законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, норми яких визначають засади формування та реалізації адміністративно-правових інструментів підготовки й підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту.

Науково-теоретичним підґрунтям слугували праці фахівців з галузей конституційного, адміністративного, фінансового права тощо. Крім того було використано напрацювання вчених з інших дисциплін, зокрема теорії держави і права, теорії управління, соціології, філософії тощо.

Інформаційну й емпіричну основу дослідження становлять правозастосовна практика, науково-періодичні та статичні матеріали, наукова публіцистика тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першою спробою комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення відповідного адміністративного законодавства. За результатами здійсненого дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

вперше:

– здійснено класифікацію адміністративно-правових інструментів у системі професійного розвитку спортивних кадрів, а саме: 1) інструменти регулятивного характеру (державна політика, індивідуальні акти); 2) інструменти стимулюючого характеру; 3) контрольні інструменти; 4) координаційні інструменти; 5) інструменти стратегічного планування;

– обґрунтовано, що кадровий потенціал сфери фізичної культури і спорту залежить від багатьох взаємопов'язаних чинників, серед яких ключовими є

наявність реального людського ресурсу на території України, представники якого потенційно можуть здобути відповідну освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень і набути статусу професійних фахівців; здатність наявного кадрового складу до безперервного фахового розвитку, що передбачає оволодіння новітніми професійними компетентностями, інноваційними технологіями та сучасними методиками у фізкультурно-спортивній сфері; фактична спроможність держави й відповідних інституцій забезпечити ефективну реалізацію цього потенціалу через створення належних умов зайнятості, гідної та конкурентної оплати праці, а також гарантій соціального захисту для фахівців, які здійснюють спортивну, фізкультурно-оздоровчу та реабілітаційну діяльність;

– визначено поняття громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості, які становлять колективні утворення громадян, сформовані на добровільній основі в передбачених та гарантованих законодавством України організаційно-правових формах з метою реалізації спільних інтересів та прав їх учасників у сфері фізичної культури і спорту;

удосконалено:

– визначення категорії «кадри сфери фізичної культури та спорту», зокрема доведено, що це – сукупність спеціально підготовлених фізичних осіб (професіоналів), які відповідно до вимог чинного законодавства набули необхідної теоретико-практичної підготовки і кваліфікації та на професійній основі реалізують спортивну, фізкультурно-оздоровчу діяльність та/або діяльність із фізкультурно-спортивної реабілітації;

– наукову думку про те, що наразі в Україні створено уніфіковану систему ліцензування та акредитації освітніх програм, які фактично не відрізняються для спортивних фахівців. Наголошено на особливостях, які обумовлені акцентами такого оцінювання: по-перше, це стосується матеріально-технічного забезпечення, оскільки реалізація таких програм неможлива без належної спортивної інфраструктури, включаючи спеціалізовані зали, майданчики та обладнання; по-друге, значна частка уваги в процесі акредитації приділяється практичній підготовці, яка має не формальний, а прикладний характер і безпосередньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю здобувачів освіти; по-третє, більш специфічними є вимоги до кадрового забезпечення, адже підготовка спортивних фахівців передбачає поєднання науково-педагогічної та практичної складових, що обумовлює потребу в залученні викладачів з відповідним професійним досвідом у сфері спорту; по-четверте, орієнтація освітніх програм на формування не лише теоретичних знань, а й практичних умінь, фізичних якостей і професійних компетентностей, що мають прикладне значення; по-п'яте, додатково увага присвячується питанням безпеки освітнього процесу, зокрема дотримання норм охорони праці, фізичного здоров'я та готовності майбутніх фахівців працювати з різними категоріями населення;

– твердження про те, що використання штучного інтелекту в підготовці та підвищенні кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту має системний ефект і трансформує як зміст навчання, так і методи професійного розвитку, адже: по-перше, забезпечує персоналізацію освітнього процесу (на основі аналізу рівня

знань, практичних навичок і професійного досвіду фахівців інтелектуальні системи формують індивідуальні траєкторії навчання); по-друге, сприяє підвищенню практичної спрямованості підготовки; по-третє, важливою перевагою є безперервний професійний розвиток (lifelong learning); по-четверте, покращує об'єктивність оцінювання компетентностей, оскільки автоматизовані системи аналізують як теоретичні знання, так і практичні дії (наприклад, правильність виконання вправ або побудову тренувальних програм), зменшуючи суб'єктивний вплив і підвищуючи точність оцінювання; по-п'яте, сприяє інтеграції міждисциплінарних знань;

– теоретичний підхід до визначення поняття «адміністративно-правовий статус закладу вищої освіти як суб'єкта підготовки спортивних кадрів», яким запропоновано розуміти правове положення закладів вищої освіти в системі правовідносин, які виникають у сфері адміністративно-правового забезпечення розвитку кадрового потенціалу фізичної культури та спорту, зумовлене наданими їм законодавством України правами, обов'язками, компетенцією та мірою відповідальності;

дістало подальшого розвитку:

– обґрунтування наукової думки про те, що українському законодавцю слід розглянути можливість створення Центру тренерської майстерності, подібного до того, який функціонує в США, адже вітчизняна модель підготовки тренерських кадрів характеризується фрагментарністю: функції розподілені між закладами вищої освіти, спортивними федераціями та окремими державними органами, що призводить до відсутності єдиних стандартів та узгодженої політики;

– твердження, про те, що у сфері правового регулювання повноважень центральних органів виконавчої влади щодо підготовки та атестації спортивних кадрів наявні системні недоліки, які знижують ефективність відповідного адміністративно-правового механізму. Зокрема, нормативна база має фрагментарний та недостатньо узгоджений характер, що зумовлює нечіткість розмежування компетенції між цими суб'єктами та створює передумови для дублювання їх функцій;

– наукова позиція, відповідно до якої цифрове адміністрування в процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту – це комплексна система управління освітніми, організаційними, інформаційними та аналітичними процесами, що базується на використанні цифрових технологій, інтегрованих інформаційних систем і платформ з метою забезпечення ефективного планування, координації, реалізації, моніторингу та вдосконалення професійної підготовки й безперервного розвитку фахівців галузі фізичної культури і спорту, а також підвищення прозорості, доступності та якості управлінських і освітніх послуг;

– теза про те, що стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у сфері спорту має ключове значення для забезпечення якісного функціонування всієї спортивної системи, оскільки в умовах постійного оновлення знань, методик і технологій професійна компетентність фахівців не може залишатися сталою, у цьому контексті безперервний професійний розвиток слугує не лише інструментом індивідуального вдосконалення фахівців, а й важливим

чинником підвищення якості спортивної підготовки, оскільки саме здатність тренера чи іншого спеціаліста адаптуватися до нових науково обґрунтованих методик визначає ефективність тренувального процесу та результати спортсменів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції використовуються і можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – як теоретичне підґрунтя для проведення подальших досліджень, присвячених проблемі реалізації адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – з метою розробки нових і вдосконалення діючих законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на регулювання адміністративно-правових інструментів підготовки й підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту;

– *правозастосовній діяльності* – у межах підвищення ефективності діяльності суб'єктів, що використовують адміністративно-правові інструменти підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту;

– *освітньому процесі* – під час підготовки науково-методичних, лекційних матеріалів, а також підручників і навчальних матеріалів з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми», «Публічне право» тощо (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.), «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі» (м. Київ, 18–19 лютого 2025 р.), «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 23–24 квітня 2025 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 207 сторінок. Список використаних джерел містить 166 найменувань на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, його мету й задачі, розкрито наукову новизну отриманих результатів, теоретичне та практичне значення роботи, надано відомості про апробацію результатів дослідження.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади адміністративно-правового регулювання підготовки кадрів у сфері спорту» складається з трьох підрозділів.

У **підрозділі 1.1 «Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту»** здійснено аналіз

наукових поглядів учених, на основі чого аргументовано, що з правової точки зору забезпечення – це, по-перше, фактична урегульованість певних суспільно-правових відносин нормами чинного законодавства та впорядкованість поведінки їх учасників; по-друге, сукупність юридичних, організаційних, управлінських, економічних та інших інструментів, що забезпечують виконання положень законодавства України, реалізацію впливу права на суспільні відносини, а також втілення в життя суб'єктивних прав, обов'язків, свобод та інтересів фізичних, юридичних осіб і держави загалом.

Розкрито сутність поняття «адміністративно-правове забезпечення», яке розглянуто в контексті окремих наукових проблематик. Констатовано, що адміністративно-правове забезпечення є складною категорією, якій притаманні такі особливості: по-перше, це – структура статичних і функціональних елементів, а саме: а) адміністративно-правових норм; б) суб'єкта та об'єкта їх регулюючого впливу; в) адміністративно-правових інструментів, за допомогою яких суб'єкти реалізують покладені на них публічні повноваження, завдання та функції; по-друге, мета адміністративно-правового забезпечення – регуляція різноманітних сфер суспільно-правових відносин, результатом чого має бути встановлення високого рівня правового порядку на території держави в усіх без винятку аспектах життєдіяльності суспільства, а також наявність у кожного суб'єкта широких можливостей реалізувати свої права, свободи, виконати покладені на нього обов'язки тощо; по-третє, адміністративно-правове забезпечення має формалізований характер, що означає чітке визначення законодавством України його суб'єктного складу, а також меж, форм, методів, стандартів його діяльності; по-четверте, специфічною рисою адміністративно-правового забезпечення є можливість застосовувати в його межах державний примус, який дозволяє координувати та спрямовувати поведінку учасників суспільно-правових відносин, зважаючи не на їх суб'єктивну волю та інтереси, а виключно на нормативно закріплені вимоги та правила.

Акцентовано увагу на тому, що кадровий потенціал – це комплексна категорія, яка характеризує властивості кадрового складу професійної сфери загалом або конкретного підприємства, установи чи організації до позитивного розвитку в кількісному, якісному, організаційному плані тощо. Наголошено, що під час розгляду вказаного явища необхідно дотримуватися системного підходу та враховувати одночасно декілька його основних аспектів і виявів, а саме ресурсний, функціонально-діяльнісний та інституційно-результативний виміри, які в сукупності дозволяють комплексно схарактеризувати кадровий потенціал сфери фізичної культури і спорту. Причому ресурсний вимір відображає наявність і якісні характеристики людського ресурсу, функціонально-діяльнісний – здатність працівників до безперервного професійного розвитку, опанування інновацій та підвищення ефективності діяльності, а інституційно-результативний – спроможність системи забезпечити відповідні умови реалізації цього потенціалу, зокрема зайнятість, конкурентну оплату праці й належний рівень соціального захисту.

Сформульовано авторське визначення адміністративно-правового забезпечення кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту.

У підрозділі 1.2 «Класифікація адміністративно-правових інструментів у системі професійного розвитку спортивних кадрів» розкрито теоретичні підходи до розуміння категорії «інструмент» як із загальнонаукової, так і правової точок зору. Зазначене дало змогу сформулювати авторське визначення поняття «адміністративно-правові інструменти в системі професійного розвитку спортивних кадрів».

Здійснено систематизацію відповідних інструментів. Так, критерієм класифікації передусім взято адміністративно-правові інструменти регулятивного характеру, спрямовані на формування нормативно-організаційних та інших передумов якісної професійної підготовки фахівців спортивного сектору. Розкрито сутність та особливості таких інструментів як державна політика та документи індивідуальної дії.

Виокремлено адміністративно-правові інструменти стимулюючого характеру. Зауважено, що вони становлять форми й методи діяльності суб'єктів владних повноважень, спрямовані на позитивне спонукання відповідних фахівців сфери фізичної культури та спорту постійно розвивати свої професійні компетенції, підвищувати кваліфікаційний рівень, отримувати нові, актуальні навички та знання, що впливатиме на обсяги оплати їх праці, матеріального забезпечення, а також отримання інших переваг.

Наголошено, що суб'єкти владних повноважень застосовують адміністративно-правові інструменти контролю з метою: 1) спостереження за законністю діяльності підпорядкованих відомств, органів, агенцій, посадових осіб, а також правильністю та ефективністю виконання ними своїх функцій і завдань у сфері забезпечення професійного навчання спортивних кадрів; 2) перевірки рівня актуальності знань, навичок, кваліфікації фахівців сфери фізичної культури та спорту, а також визначення перспективи зайняття або доцільності подальшого знаходження останніх на відповідній посаді.

Зауважено, що окрему групу адміністративно-правових інструментів становить стратегічне планування. Доведено, що це – система владно-управлінських форм і методів, за допомогою яких уповноважені суб'єкти визначають поточні проблеми розвитку кадрового потенціалу фахівців фізкультурно-спортивної сфери, перспективні напрями їх розв'язання, а також необхідне коло відповідних практичних дій.

У підрозділі 1.3 «Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання підготовки кадрів у спорті та можливості його імплементації в Україні» обґрунтовано значущість вивчення зарубіжного досвіду в досліджуваній сфері суспільного життя.

Здійснено аналіз законодавства Сполучених Штатів Америки, який засвідчив, що його ключовою особливістю є не лише наявність окремих норм безпеки, а їх системне впровадження в механізм допуску, підготовки та контролю діяльності спортивних кадрів. У цій моделі правове регулювання фактично трансформує вимоги безпеки в обов'язкові професійні компетентності, без яких здійснення тренерської чи організаційної діяльності є неможливим. Цікавим для України є те, що підготовку кадрів у спорті розглядають не як виключно освітній процес, а як

елемент публічного управління, який підлягає чіткому адміністративному контролю. Акцентовано на тому, що наразі в Україні відсутній єдиний національний центр, аналогічний USCCE, який би: формував стандарти тренерської діяльності; координував підготовку кадрів; забезпечував інтеграцію науки, практики та сертифікації. Натомість існує фрагментована модель, де ці функції розподілені між різними суб'єктами, що знижує цілісність і ефективність системи. Аргументовано, що під час створення єдиного національного центру, аналогічного USCCE, слід урахувати, що українська модель підготовки тренерських кадрів характеризується фрагментарністю: функції розподілені між закладами вищої освіти, спортивними федераціями й окремими державними органами, що призводить до відсутності єдиних стандартів та узгодженої політики. У цьому контексті поява централізованого органу могла б сприяти уніфікації підходів, впровадженню сучасних методик і кращій інтеграції науки в тренерську практику. Під час створення окремого центру слід уникати дублювання повноважень уже наявних інституцій, зокрема Міністерства молоді та спорту України і національних спортивних федерацій.

Встановлено, що підготовка кадрів у сфері спорту в Німеччині означена високим рівнем інституційної організованості, децентралізацією управління та тісною взаємодією державних і недержавних структур. Ключову роль у регулюванні відіграє федеративний устрій країни, через що значна частина повноважень у галузі освіти і спорту належить землям, які самостійно визначають стандарти підготовки фахівців, зміст навчальних програм і вимоги до кваліфікації. Водночас на загальнонаціональному рівні координацію та стратегічний розвиток забезпечують такі організації, як Deutscher Olympischer Sportbund, що формує загальні підходи до підготовки тренерів і спортивних менеджерів та встановлює єдині кваліфікаційні рамки. Система підготовки кадрів базується на поєднанні академічної освіти та практично орієнтованого навчання, що реалізується через університети, спеціалізовані вищі школи та численні спортивні академії.

Констатовано, що підхід Польщі до регулювання тренерської діяльності після дерегуляції у 2010–2013 роках можна оцінити як свідомо лібералізований: держава фактично відійшла від встановлення формальних кваліфікаційних вимог і передала ключові рішення ринку – роботодавцям та спортивним об'єднанням. Формально це не повна «відсутність правил», а мінімальна нормативна рамка, адже закон визначає лише базові критерії (вік, освіта, відсутність судимості, загальна компетентність), тоді як зміст підготовки, критерії відбору та визнання кваліфікацій залишені на розсуд організацій. З одного боку, така модель має очевидні переваги, адже вона забезпечує гнучкість і швидку адаптацію до потреб ринку, дозволяє клубам і федераціям самостійно визначати стандарти відповідно до специфіки виду спорту, а також знижує бар'єри входу в професію. Це може стимулювати конкуренцію, інновації в навчанні та відкритість до міжнародного досвіду. У масовому спорті така свобода часто працює ефективно, адже попит різномірний, а надмірна регуляція могла б його стримувати. З іншого боку, відсутність єдиних державних стандартів створює ризики фрагментації якості. Кваліфікації стають неоднорідними, а сертифікати – нерівнозначними за змістом і вимогами. Фактично виникає ситуація,

коли «якість» тренера визначається не системою, а конкретним роботодавцем, що може призводити як до високих стандартів у сильних організаціях, так і до їх зниження в інших.

Сформульовано власний підхід щодо можливостей використання відповідного зарубіжного досвіду в українських реаліях.

Розділ 2 «Система та правовий статус суб'єктів адміністративного управління процесами кадрового забезпечення» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері підготовки та атестації спортивних кадрів»* зазначено, що органи виконавчої влади – це організована ієрархічна система владних суб'єктів, до складу якої входять Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні й місцеві органи влади, які забезпечують реалізацію законів України, формування і реалізацію державної політики у відповідних сферах, а також здійснюють державне управління та регулювання суспільних відносин.

Аргументовано положення, згідно з яким попри те, що на Кабінет Міністрів України не покладається прямих повноважень у сфері підготовки та атестації спортивних кадрів як головний та вищий орган виконавчої влади в державі, Уряд відповідає за створення фундаментальних адміністративних засад ефективності цих процесів. Передусім Кабінет Міністрів України забезпечує проведення державної політики у сфері фізичної культури та спорту, а також розвитку її кадрового потенціалу.

Здійснено аналіз норм чинного законодавства, на основі чого наголошено, що на відміну від Міністерства молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує доступність, якість і стандартизованість освітньої діяльності щодо підготовки спортивних кадрів, у межах чого: а) ліцензує заклади освіти з метою забезпечення відповідності їх функціонування вимогам законодавства та якості надання освітніх послуг; б) визначає правила та порядок акредитації освітніх програм, за якими здобувають освітній рівень спортивні кадри; в) забезпечує атестацію педагогічного та тренерського складу закладів освіти в межах визначеної законодавством компетенції.

Наголошено, що у сфері правового регулювання повноважень центральних органів виконавчої влади щодо підготовки та атестації спортивних кадрів наявні системні недоліки, які знижують ефективність відповідного адміністративно-правового механізму. Зокрема, нормативна база має фрагментарний і недостатньо узгоджений характер, що зумовлює нечіткість розмежування компетенції між даними суб'єктами та створює передумови для дублювання їх функцій. Водночас спостерігається декларативність окремих правових приписів і недостатня деталізація процедур реалізації повноважень, що ускладнює їх практичне застосування. У сукупності це свідчить про потребу у вдосконаленні нормативного закріплення та інституційної узгодженості діяльності відповідних суб'єктів публічної адміністрації.

У підрозділі 2.2 *«Адміністративно-правовий статус закладів вищої освіти та спеціалізованих центрів підвищення кваліфікації»* з'ясовано, що важливим

елементом адміністративно-правового забезпечення розвитку кадрового потенціалу фізичної культури та спорту в частині підготовки відповідних фахівців є заклади вищої освіти (далі – ЗВО). Саме в їх діяльності сконцентровано найширшу ресурсну базу, яка дає змогу виховувати професіоналів своєї справи, надаючи їм необхідну спеціальну освіту та освітньо-кваліфікаційний рівень.

Здійснено аналіз наукових поглядів учених стосовно тлумачення понять «статус», «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус». Доведено, що адміністративно-правовий статус ЗВО як суб'єктів підготовки спортивних кадрів – це правове положення закладів вищої освіти в системі правовідносин, які виникають у сфері адміністративно-правового забезпечення розвитку кадрового потенціалу фізичної культури та спорту, зумовлене наданими їм законодавством України правами, обов'язками, компетенцією та мірою юридичної відповідальності.

Розкрито положення чинного законодавства, яке регулює діяльність ЗВО, на основі чого сформульовано такі висновки: 1) заклади вищої освіти є юридичними особами публічного або приватного права, які провадять освітню діяльність і забезпечують здобуття особами відповідного ступеня вищої освіти; 2) освітня діяльність ЗВО є об'єктом державного регулювання, у зв'язку з чим її проведення можливе виключно за наявності спеціальної ліцензії; 3) ЗВО неоднорідні між собою та поділяються за типами залежно від: а) кількості галузей знань, у яких провадять освітню діяльність; б) ступенів вищої освіти, які надають випускникам; в) специфіки та рівня інноваційності досліджень, які проводяться в ЗВО; г) внутрішньої інфраструктури навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів тощо.

Зазначено, що на сьогодні в Україні функціонує широка система закладів вищої освіти, що провадять освітню та наукову діяльність з метою забезпечення підготовки кваліфікованих професійних кадрів для потреб сектору фізичної культури та спорту України. У своїй роботі ЗВО досліджують актуальні проблеми фізкультурно-спортивної галузі та постійно оновлюють методи навчання у зв'язку з наявними викликами та реаліями сьогодення. Ключова особливість таких ЗВО полягає в поєднанні класичного навчального та навчально-тренувального процесу, що зумовлює одночасне оволодіння глибокими теоретичними знаннями та високими спортивними навичками.

У підрозділі 2.3 *«Роль громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості як суб'єктів адміністрування професійного навчання»* встановлено, що громадські організації – це особливий суб'єкт права, якому притаманні такі специфічні ознаки: 1) він є колективним утворенням, яке формується фізичними або юридичними особами; 2) об'єднання є добровільними, що означає наявність індивідуального волевиявлення кожного учасника бути його членом; 3) мета створення та функціонування громадського об'єднання – досягнення спільних інтересів, задоволення потреб, а також реалізація прав, обов'язків його учасників у певній сфері; 4) право на об'єднання гарантується Конституцією, а також іншим законодавством України.

Обґрунтовано потребу в уточненні наявних положень Закону України «Про фізичну культуру і спорт» та закріпленні визначення поняття «громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості», згідно з яким це – колективні

утворення громадян, які сформовані на добровільній основі в передбачених і гарантованих законодавством України організаційно-правових формах, реалізація яких спрямована на досягнення спільних інтересів, цілей, а також реалізацію прав та обов'язків осіб у сфері фізичної культури та спорту.

Здійснено аналіз норм чинного законодавства та правозастосовної практики, на основі чого констатовано, що громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості – це активні й важливі учасники процесу організації та проведення професійного навчання спортивних кадрів. У своїй роботі об'єднання забезпечують кваліфікаційний розвиток фахівців і систематичну актуалізацію їх знань за галузевим принципом, що підтримується реальним набором прав та обов'язків, а також спеціальними гарантіями функціонування.

Розділ 3 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового інструментарію у сфері фізичної культури і спорту» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Оптимізація процедур ліцензування та акредитації освітніх програм для спортивних фахівців»* встановлено, що ліцензування освітніх програм для спортивних фахівців – це нормативно врегульована процедура оцінювання та офіційного визнання спроможності закладу освіти реалізовувати освітню програму, зокрема у сфері фізичної культури і спорту, яка передбачає перевірку відповідності цієї програми вимогам державних стандартів вищої (або фахової передвищої) освіти, кадрового, матеріально-технічного, інформаційного й методичного забезпечення, з метою надання права на підготовку кваліфікованих спортсменів.

Аргументовано, що сучасний стан регулювання та організації процедури ліцензування освітніх програм в Україні загалом характеризується інституційною впорядкованістю, нормативною деталізацією та поступовою цифровізацією адміністративних процесів. Ліцензування функціонує як базовий дозвільний механізм, що надає закладу освіти право здійснювати освітню діяльність за визначеним рівнем, спеціальністю та освітньою програмою. Воно ґрунтується на перевірці спроможності закладу забезпечити належні умови реалізації освітнього процесу, включаючи кадровий потенціал, матеріально-технічну базу, навчально-методичне забезпечення та організаційні ресурси. Зауважено, що ліцензування фактично не є інструментом оцінювання, однак воно тісно пов'язане з подальшими процедурами акредитації освітніх програм, які забезпечують оцінювання результативності та якості освітнього процесу.

Проаналізовано норми Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, на основі чого констатовано, що Положення визначає акредитацію як інструмент не контролю, а саме забезпечення і вдосконалення якості освітніх програм. Це принципово важливо, адже фактично означає зміщення акценту в напрямі того, що ЗВО не «проходить перевірку», а має довести спроможність підтримувати якість освіти на належному рівні як системну характеристику. Встановлено, що критерії акредитації сформульовано досить широко, адже в них ідеться про результати навчання, внутрішню систему якості, освітнє середовище. Водночас недоліком визнано те, що в них майже не задають жорстких параметрів того, що саме вважати належним рівнем якості, унаслідок чого

акредитація стає залежною від інтерпретації експертів, а не від чітко вимірюваних показників.

Наголошено, що наразі в Україні створено уніфіковану систему ліцензування та акредитації освітніх програм, які фактично не відрізняються для спортивних фахівців. Проте певні особливості все ж таки можна виокремити, передусім у змісті й акцентах оцінювання, а саме: по-перше, це стосується матеріально-технічного забезпечення, оскільки реалізація таких програм неможлива без належної спортивної інфраструктури, включаючи спеціалізовані зали, майданчики та обладнання; по-друге, значна частка уваги в процесі акредитації приділяється практичній підготовці, яка має не формальний, а прикладний характер і безпосередньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю здобувачів освіти; по-третє, більш специфічними є вимоги до кадрового забезпечення, адже підготовка спортивних фахівців передбачає поєднання науково-педагогічної та практичної складових, що обумовлює необхідність залучення викладачів із відповідним професійним досвідом у сфері спорту; по-четверте, орієнтація освітніх програм на формування не лише теоретичних знань, а й практичних умінь, фізичних якостей і професійних компетентностей, що мають прикладне значення; по-п'яте, додатково увага присвячується питанням безпеки освітнього процесу, зокрема дотримання норм охорони праці, фізичного здоров'я та готовності майбутніх фахівців працювати з різними категоріями населення.

Сформульовано авторський підхід щодо ключових напрямів оптимізації процедур ліцензування та акредитації освітніх програм для спортивних фахівців.

У підрозділі 3.2 *«Розвиток інструментів цифрового адміністрування в процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту»* зауважено, що цифрове адміністрування в процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту – це комплексна система управління освітніми, організаційними, інформаційними та аналітичними процесами, що базується на використанні цифрових технологій, інтегрованих інформаційних систем і платформ з метою забезпечення ефективного планування, координації, реалізації, моніторингу та вдосконалення професійної підготовки і безперервного розвитку фахівців галузі, а також підвищення прозорості, доступності та якості управлінських і освітніх послуг.

Доведено, що розвиток інструментів цифрового адміністрування в процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту є критично важливим, оскільки він забезпечує якісно новий рівень організації, керованості й результативності освітніх і професійних процесів у галузі. У цьому контексті передусім запропоновано розробити та впровадити єдині цифрові платформи, зокрема реєстри спортивних кадрів. Зазначене передбачає не дублювання вже наявних реєстрів, а їх інтеграцію, уніфікацію та розширення функціональності в межах єдиного інформаційного середовища, що дозволить забезпечити узгодженість даних, уникнути їх фрагментації та дублювання, а також створити основу для комплексної аналітики і прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Крім того, єдина платформа надає можливість поєднати реєстри із системами навчання, сертифікації та оцінювання, що перетворює їх із

пасивних баз даних на активний інструмент управління професійним розвитком кадрів.

Обґрунтовано важливість цифровізації освітнього контенту та процесів навчання у сфері підготовки спортивних фахівців. Остання має передбачати трансформацію традиційних навчальних матеріалів в інтерактивні цифрові формати, що забезпечують доступність, адаптивність і практичну спрямованість навчання. Ідеться не лише про оцифрування текстів чи відео, а про створення цілісного цифрового освітнього середовища, у якому навчальні програми, методичні матеріали, оцінювання та комунікація між учасниками інтегруються в єдину систему. Такий підхід дозволяє гнучко оновлювати зміст підготовки відповідно до сучасних наукових і практичних досягнень у сфері фізичної культури і спорту, а також забезпечує можливість індивідуалізації навчання залежно від рівня підготовки та професійних потреб фахівців.

Зауважено, що використання штучного інтелекту у підготовці та підвищенні кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту має системний ефект і трансформує як зміст навчання, так і методи професійного розвитку, зокрема: по-перше, забезпечує персоналізацію освітнього процесу, адже на основі аналізу рівня знань, практичних навичок і професійного досвіду фахівців інтелектуальні системи формують індивідуальні траєкторії навчання; по-друге, сприяє підвищенню практичної спрямованості підготовки; по-третє, важливою перевагою є безперервний професійний розвиток (lifelong learning); по-четверте, покращує об'єктивність оцінювання компетентностей, оскільки автоматизовані системи аналізують як теоретичні знання, так і практичні дії (наприклад, правильність виконання вправ або побудову тренувальних програм), зменшуючи суб'єктивний вплив і підвищуючи точність оцінювання; по-п'яте, сприяє інтеграції міждисциплінарних знань. Сучасний фахівець у сфері спорту має орієнтуватися не лише у фізичній підготовці, а й у фізіології, біомеханіці, аналітиці тощо.

У контексті розвитку інструментів цифрового адміністрування в процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту запропоновано: а) забезпечити автоматизацію управлінських процесів; б) удосконалити систему кадрового забезпечення, що має передбачати розвиток цифрових компетентностей кадрів; в) розробити систему кібербезпеки та захисту даних.

Аргументовано положення про те, що цифрова трансформація досліджуваної сфери суспільного життя є об'єктивною та необхідною умовою її модернізації та підвищення ефективності функціонування. Упровадження цифрових інструментів сприяє оптимізації управлінських процесів, підвищенню доступності та якості освітніх послуг, а також створенню передумов для безперервного професійного розвитку фахівців.

У підрозділі 3.3 «Удосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті» здійснено аналіз зарубіжного досвіду, на основі чого доведено, що стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у сфері спорту має ключове значення для забезпечення якісного функціонування всієї спортивної

системи, оскільки в умовах постійного оновлення знань, методик і технологій професійна компетентність фахівців не може залишатися сталою. Сучасний спорт характеризується високим рівнем динамічності, що виявляється у впровадженні нових підходів до тренувального процесу, розвитку спортивної науки, цифровізації управління та зростанні вимог до безпеки спортсменів, у зв'язку з чим необхідність постійного оновлення знань і навичок набуває об'єктивного характеру. У цьому контексті безперервний професійний розвиток є не лише інструментом індивідуального вдосконалення фахівців, а й важливим чинником підвищення якості спортивної підготовки, оскільки саме здатність тренера чи іншого спеціаліста адаптуватися до нових науково обґрунтованих методик визначає ефективність тренувального процесу та результати спортсменів. Водночас Lifelong Learning виконує важливу функцію забезпечення безпеки в спорті, адже актуальні знання у сфері фізіології, реабілітації та профілактики травматизму дозволяють мінімізувати ризики для здоров'я спортсменів і забезпечити раціональне використання фізичних навантажень.

З метою вдосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті запропоновано здійснити низку кроків. Зокрема, наголошено на потребі в забезпеченні не декларативного, а функціонального включення Lifelong Learning у систему правового регулювання спортивної діяльності. Ідеться про таку модель, за якої безперервне навчання стає невід'ємним елементом професійного статусу фахівців і одночасно об'єктом адміністративно-правового впливу.

Наголошено на потребі запровадження обов'язкової моделі циклу безперервного професійного розвитку (CPD), що має передбачати створення цілісного адміністративно-правового механізму, у межах якого професійний розвиток стає не рекомендацією, а юридично значущою умовою здійснення професійної діяльності у сфері спорту. Ідеться про таку конструкцію, де проходження CPD інтегрується в кар'єру фахівця та впливає на можливість реалізації ним професійних прав. Важливим також є встановлення чітких критеріїв оцінювання професійного розвитку, які повинні ґрунтуватися не лише на кількісних показниках, таких як тривалість навчання, а й на оцінці реального впливу здобутих знань і навичок на професійну діяльність.

Констатовано потребу в гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами підготовки спортивних фахівців. У цьому контексті необхідним є впровадження компетентнісного підходу, за якого ключовим стає не лише обсяг знань, а здатність фахівця ефективно застосовувати їх у практичній діяльності. Водночас гармонізація охоплює і структурні аспекти, зокрема співвіднесення національних кваліфікацій із європейськими рівнями, визнання результатів неформального навчання, а також забезпечення взаємного визнання дипломів і сертифікатів, у результаті формується єдиний освітньо-професійний простір, у межах якого спортивні фахівці можуть вільніше переміщуватися та реалізовувати свою професійну діяльність.

З'ясовано, що в контексті вдосконалення адміністративного законодавства України економічне стимулювання професійного розвитку спортивних фахівців має

передбачати формування цілісної системи фінансової підтримки, яка поєднує інтереси держави, роботодавців і власне фахівців. Доцільним є запровадження податкових стимулів для суб'єктів, що інвестують у навчання, а також розвиток механізмів адресної підтримки, зокрема через персоніфіковане фінансування підвищення кваліфікації. Наголошено, що ефективність таких заходів значною мірою залежить від запровадження моделей співфінансування, що дозволяють розподілити витрати та підвищити зацікавленість усіх учасників процесу. Важливою умовою визнано також прив'язку економічних стимулів до реальних результатів безперервного професійного розвитку, що забезпечує орієнтацію не на формальне проходження навчання, а на фактичне підвищення компетентностей. Сформульовано висновок про те, що в сукупності такі підходи дозволяють інтегрувати економічне стимулювання в загальну систему Lifelong Learning у спорті та підвищити її ефективність.

Удосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку у сфері спорту визнано об'єктивною необхідністю, зумовленою динамічністю сучасного спортивного середовища та зростанням вимог до професійної компетентності фахівців. Чинне правове регулювання в Україні має фрагментарний характер і не забезпечує цілісного впровадження принципу Lifelong Learning як системоутворюючого елемента професійної діяльності в спорті, а отже, запропоновані кроки дозволять розв'язати цю проблему.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертаційної роботи здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності, змісту та розкритті особливостей адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів і виробленні на цій основі науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють відповідні суспільні відносини. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку висновків, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. Аргументовано, що позитивний розвиток кадрового потенціалу сфери фізичної культури та спорту належить до ключових суспільних інтересів, оскільки наявність професійних фахівців у цій галузі безпосередньо впливає не лише на конкурентоспроможність держави на світовій спортивній арені, а й на рівень життя та стан здоров'я населення загалом. У зв'язку з цим держава забезпечує та підтримує його розвиток через інституційні, правові й організаційні механізми. З'ясовано, що адміністративно-правове забезпечення кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту – це цілеспрямований, організаційний, регулюючий вплив права через систему адміністративно-правових актів, а також за допомогою низки організаційних, управлінських та інших механізмів на суспільно-правові відносини, які виникають у контексті діяльності суб'єктів владних повноважень щодо створення

належних умов для підготовки, залучення, розвитку й ефективного використання фахівців у цій сфері.

2. Доведено, що адміністративно-правові інструменти в системі професійного розвитку спортивних кадрів – це система визначених нормами чинного законодавства взаємопов'язаних адміністративно-правових форм і методів діяльності суб'єктів владних повноважень, що використовуються для забезпечення якісної, систематичної, актуальної та результативної професійної підготовки фахівців, які реалізують діяльність за відповідним напрямом. Відповідні інструменти запропоновано класифікувати таким чином: 1) інструменти регулятивного характеру; 2) інструменти стимулюючого характеру; 3) контрольні інструменти; 4) координаційні інструменти; 5) інструменти стратегічного планування.

3. Встановлено, що адміністративно-правове регулювання підготовки кадрів у сфері спорту зарубіжних держав формувалося під впливом різних моделей публічного управління, де ключову роль відіграють як державні органи, так і недержавні інституції. Серед відповідного досвіду, який цікавий для України, виокремлено такий: по-перше, чітке нормативно-правове визначення статусу фахівців у сфері спорту, адже в більшості розвинених систем тренер розглядається як окрема професія з визначеними кваліфікаційними вимогами, стандартами освіти та процедурою допуску до діяльності (зокрема США та Німеччина); по-друге, значну цінність становить поєднання державного регулювання з автономією спортивних організацій (досвід США). Моделі формування кадрового складу спортсменів не передбачають повної централізації, натомість держава встановлює загальні правила і стандарти, а практична реалізація (сертифікація, підготовка, оцінювання) делегується професійним об'єднанням; по-третє, інтеграція підготовки спортивних кадрів у систему вищої освіти із суттєвим посиленням практичної складової; по-четверте, особливо цінним є запровадження безперервного професійного розвитку, зокрема моделі Lifelong Learning; по-п'яте, ефективні системи передбачають багаторівневу сертифікацію та ліцензування, що забезпечує поступове професійне зростання та чітку диференціацію рівнів компетентності. Його імплементація в Україні сприятиме прозорості ринку праці у сфері спорту та підвищенню конкурентоспроможності фахівців; по-шосте, важливим є використання інструментів стандартизації та забезпечення якості, включаючи єдині освітні стандарти, критерії оцінювання та механізми контролю.

4. З'ясовано, що основу інституційної системи адміністративно-правового забезпечення підготовки та атестації спортивних кадрів становлять: Кабінет Міністрів України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України. Зазначені суб'єкти взаємопов'язані між собою як елементи виконавчої гілки влади. Так, Кабінет Міністрів України визначає засади проведення державної політики у сфері фізичної культури та спорту, затверджує низку підзаконних документів, що регулюють порядок атестації і підготовки спортивних кадрів, а також координує та спрямовує діяльність інших центральних органів виконавчої влади. Міністерство молоді та спорту України є цільовим органом, який регулює та управляє фізкультурно-спортивним сектором всієї держави і відповідає за його кадрове забезпечення. У межах наданих йому повноважень Міністерство організовує та

безпосередньо проводить атестування та підготовку спортивних кадрів. Своєю чергою Міністерство освіти і науки України – це центральний орган виконавчої влади, який відповідає за якість, послідовність, стандартизованість спеціалізованої освіти в досліджуваній галузі.

5. Акцентовано увагу на тому, що на сьогодні в Україні функціонує широка система закладів вищої освіти, що провадять освітню та наукову діяльність з метою забезпечення підготовки висококласних, кваліфікованих, професійних кадрів для потреб сектору фізичної культури та спорту нашої країни. У своїй науковій роботі ЗВО досліджують актуальні проблеми фізкультурно-спортивної галузі та постійно оновлюють методи навчання у зв'язку з наявними викликами та реаліями сьогодення. Встановлено, що ключова особливість таких ЗВО полягає в поєднанні класичного навчального та навчально-тренувального процесу, що зумовлює одночасне оволодіння глибокими теоретичними знаннями та високими спортивними навичками. В адміністративно-правовому плані ЗВО перебувають в організаційному управлінні центральних органів виконавчої влади, які затверджують правові основи та регулюють інші аспекти їх функціонування, наприклад, порядок організації підвищення кваліфікації фахівців сфери спорту, присудження їм особливого звання тощо.

6. Констатовано, що громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості – це активні та важливі учасники процесу організації та проведення професійного навчання спортивних кадрів, які забезпечують кваліфікаційний розвиток фахівців та систематичну актуалізацію їх знань за галузевим принципом, що підтримується реальним набором прав та обов'язків, а також спеціальними гарантіями функціонування. Національні спортивні федерації беруть безпосередню участь у забезпеченні підвищення кваліфікації тренерського складу, а Національний олімпійський комітет України через Олімпійську Академію України проводить наукову та навчальну діяльність у своїх цілях. Доведено, що активне залучення громадських організацій до процесів професійного навчання сприяє передусім удосконаленню практичних навиків фахівців сфери фізичної культури та спорту, а також опануванню ними нових актуальних умінь, що відповідають сучасним реаліям і кадровим потребам.

7. З метою оптимізації процедур ліцензування та акредитації освітніх програм для спортивних фахівців запропоновано: по-перше, забезпечити концептуальну узгодженість процедур ліцензування та акредитації шляхом уніфікації критеріїв оцінювання освітніх програм взагалі, а також у межах окремих професій, зокрема; по-друге, створити умови для цифрової трансформації процедур, що сприятиме підвищенню операційної ефективності та прозорості процесів; по-третє, запровадити ризик-орієнтований підхід до оцінювання освітніх програм для спортивних фахівців, за якого інтенсивність і періодичність акредитаційних процедур диференціюється відповідно до показників якості освітньої діяльності суб'єкта; по-четверте, інституціоналізувати участь професійних спортивних організацій і роботодавців у процесах експертного оцінювання; по-п'яте, гармонізувати національні процедури з міжнародними стандартами забезпечення якості освіти, що сприятиме академічній і професійній мобільності випускників.

8. Наголошено на тому, що розвиток інструментів цифрового адміністрування в процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту має передбачати: по-перше, розробку та впровадження єдиних цифрових платформ, зокрема реєстрів спортивних кадрів; по-друге, цифровізацію освітнього контенту та процесів навчання, а також використання сучасних технологій для фізичної підготовки спортивних фахівців, наприклад, віртуальної реальності; по-третє, використання штучного інтелекту в процесах підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту; по-четверте, автоматизацію управлінських процесів; по-п'яте, вдосконалення системи кадрового забезпечення, що має включати розвиток цифрових компетентностей кадрів; по-шосте, забезпечення кібербезпеки та захисту даних.

9. Доведено, що передумовами вдосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті є: 1) належне нормативне закріплення принципу безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті; 2) запровадження обов'язкової моделі циклу безперервного розвитку (CPD); 3) гармонізація з європейськими стандартами підготовки спортивних фахівців; 4) створення цифрової системи обліку професійного розвитку; 5) економічне стимулювання професійного розвитку спортивних фахівців; 6) цифровізація та розширення доступності навчання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ *в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:*

1. Бирук В. М. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту. *Право та державне управління*. 2022. № 3. С. 539–544.

2. Бирук В. М. Адміністративно-правовий статус закладів вищої освіти як суб'єктів підготовки спортивних кадрів. *KELM*. 2023 № 7(59). С. 520–523 (Республіка Польща).

3. Byruk V. The role of public associations of physical culture and sports orientation as subjects of administration of professional training. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 6. P. 54–58.

4. Бирук В. М. Зміст та види адміністративно-правових інструментів у системі професійного розвитку спортивних кадрів. *Підприємництво, господарство і право*. 2025. № 1. С. 16–20.

5. Бирук В. М. Повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері підготовки та атестації спортивних кадрів. *Підприємництво, господарство і право*. 2025. № 2. С. 16–20.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бирук В. М. До питання запровадження обов'язкової моделі циклу безперервного розвитку (CPD) в Україні. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.)*. Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 44–46.

7. Бирук В. М. Запровадження штучного інтелекту у процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту. *Перспективні*

напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19 лют. 2025 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2025. С. 71–73.

8. Бирук В. М. Сутність та значення стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у сфері спорту. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 квіт. 2025 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2025. С. 32–34.*

АНОТАЦІЯ

Бирук В. М. Адміністративно-правові інструменти підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2026.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягало в тому, щоб встановити сутність та особливості адміністративно-правових інструментів підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту, на основі чого розроблено пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють відповідні суспільні відносини. За результатами роботи напрацьовано низку науково-практичних висновків і рекомендацій.

Визначено поняття адміністративно-правового забезпечення кадрового потенціалу у сфері фізичної культури і спорту та розкрито його зміст як системи правових, організаційних і управлінських засобів впливу. Здійснено класифікацію адміністративно-правових інструментів у системі професійного розвитку спортивних кадрів з виокремленням регуляторних, контрольних і стимулюючих механізмів. Узагальнено зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання підготовки кадрів у спорті та опрацьовано можливості його імплементації в Україні. Розкрито повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері підготовки та атестації спортивних кадрів як складову державної кадрової політики. Надано характеристику адміністративно-правовому статусу закладів вищої освіти та спеціалізованих центрів підвищення кваліфікації у сфері фізичної культури і спорту. З'ясовано роль громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості як суб'єктів адміністрування професійного навчання та підвищення кваліфікації кадрів. Сформульовано шляхи оптимізації процедур ліцензування та акредитації освітніх програм для спортивних фахівців з урахуванням сучасних вимог якості освіти. Встановлено напрями розвитку інструментів цифрового адміністрування в процесі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту. Опрацьовано шляхи вдосконалення адміністративного законодавства щодо стимулювання безперервного професійного розвитку (Lifelong Learning) у спорті.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, кадри, кадровий потенціал, підготовка кадрів, фізична культура, спорт, зарубіжний досвід,

адміністративно-правове регулювання, повноваження, центральні органи виконавчої влади, адміністративно-правовий статус, заклад вищої освіти, ліцензування, акредитація, удосконалення, адміністративне законодавство, Lifelong Learning.

SUMMARY

Byruk V. M. Administrative and Legal Instruments for Training and Advanced Professional Development of Personnel in the Field of Physical Culture and Sports. – *Qualification Scientific Work as a Manuscript.*

Dissertation for obtaining the academic degree of Candidate of Legal Sciences in specialty 12.00.07 «Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2026.

The dissertation provides a theoretical generalization and proposes a new solution to a scientific problem, which consisted in determining the essence and specific features of administrative and legal instruments for training and advanced professional development of personnel in the field of physical culture and sports. On this basis, proposals and recommendations aimed at improving administrative legislation regulating the relevant social relations have been developed. As a result of the research, a number of scientific and practical conclusions and recommendations have been formulated.

The concept of administrative and legal support of human resources potential in the field of physical culture and sports has been defined, and its content has been revealed as a system of legal, organizational, and managerial means of influence. The classification of administrative and legal instruments in the system of professional development of sports personnel has been carried out, distinguishing regulatory, control, and incentive mechanisms. The foreign experience of administrative and legal regulation of personnel training in sports has been generalized, and the possibilities of its implementation in Ukraine have been elaborated. The powers of central executive authorities in the field of training and certification of sports personnel as a component of state personnel policy have been disclosed. The administrative and legal status of higher education institutions and specialized advanced training centers in the field of physical culture and sports has been characterized. The role of public associations of physical culture and sports orientation as subjects of administration of professional training and advanced qualification of personnel has been clarified. Ways to optimize licensing and accreditation procedures for educational programs for sports professionals have been formulated, taking into account modern quality assurance requirements in education. The directions for the development of digital administration tools in the process of training and advanced professional development of personnel in the field of physical culture and sports have been identified. Ways to improve administrative legislation regarding the stimulation of lifelong professional development (Lifelong Learning) in sports have been elaborated.

Keywords: administrative and legal support, personnel, human resources potential, personnel training, physical culture, sports, foreign experience, administrative and legal regulation, powers, central executive authorities, administrative and legal status, higher education institution, licensing, accreditation, improvement, administrative legislation, Lifelong Learning.